

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

راهنمای فنی اقدامات بهداشت محیط در کنترل آندس مهاجم در بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی-درمانی

مرکز سلامت محیط و کار

گروه بهداشت محیط بیمارستان‌ها و نظارت بر مدیریت پسماند پزشکی

با همکاری اداره کنترل ناقلین و عوامل بیولوژیک

نسخه اول

شهریور ۱۴۰۳

فهرست

مقدمه	۲۲
هدف	۲۲
دامنه کاربرد	۲۲
اقدامات اجرایی	۲۲
فرم ضمیمه اقدامات انجام گرفته در پیمایش	۵۵

مقدمه

پشه‌ها به عنوان ناقلین عوامل بیماری زای ویروسی، میکروبی و انگلی موجب ابتلای میلیون‌ها نفر در سراسر جهان به بیماری می‌گردند. در این میان برخی از پشه‌های جنس آندس ناقلین شناخته شده آربوویروس‌هایی نظیر ویروس عامل بیماری تب دنگی هستند. با توجه به گسترش تب دنگی در تعدادی از کشورهای جهان و برخی از مناطق کشور و همچنین شرایط زیستی، نحوه رشد و تکثیر و شرایط انتقال بیماری از طریق این پشه‌ها، اقدامات بهداشت محیطی در کنترل عوامل محیطی موثر در رشد و تکثیر و انتقال بیماری دارای اهمیت زیادی است.

هدف

حفظ سلامت بیماران، همراهان آنها و کارکنان در واحدهای ارائه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی با انجام اقدامات بهداشت محیط در راستای کنترل آندس مهاجم

دامنه کاربرد

کارشناسان بهداشت محیط بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی و درمانی (در مناطقی با سناریو ۲ و ۳ بر اساس شیوه نامه مدیریت محیطی ناقل مهاجم آندس ابلاغی مرکز سلامت محیط و کار و راهنمای کاربردی کنترل ناقلین بیماری‌های تب دنگی، چیکونگونیا و زیکا ابلاغی توسط مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر معاونت بهداشتی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی)

اقدامات اجرایی

برای انتقال بیماری تب دنگی، وجود سه عامل پشه، ویروس و انسان لازم است؛ بر این اساس در کنار اقدامات خود مراقبتی توسط افراد، برای مصون ماندن از گزش پشه‌ها، مهمترین راهکار عملی، کنترل پشه‌ها در محیط می‌باشد.

برای مبارزه با پشه آندس اقدامات کنترلی شامل ۳ بخش عمده است:

الف- کنترل جمعیت پشه‌ها از طریق حذف زیستگاه و محل تکثیر آن‌ها در بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی

و درمانی و به طور کلی محیط

✓ پیمایش مستمر بنحوی که هر هفته یکبار کل محوطه بیمارستان اعم از داخل و خارج آن مورد پیمایش قرار گیرد.

✓ بازدید از تمام بخش‌ها و واحدهای داخل و محوطه بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی درمانی

- ✓ شناسایی مناطق پرخطر موثر در رشد و تکثیر آندس مطابق با شیوه نامه مدیریت محیطی ناقل مهاجم آندس ابلاغی مرکز سلامت محیط و کار
- ✓ ترسیم کروکی از واحد ارائه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی (بیمارستان یا مرکز بهداشتی درمانی) با جانمایی مناطق پر خطر شناسایی شده مطابق با شیوه نامه مدیریت محیطی ناقل مهاجم آندس ابلاغی مرکز سلامت محیط و کار
- ✓ مشخص نمودن فرایندهای اصلاحی در راستای ایمن سازی مناطق شناسایی شده از خطر وجود پشه و امکان تکثیر آن
- ✓ استخراج نواقص و پیگیری موارد نقص تا حصول نتیجه؛
- ✓ بروز رسانی کروکی ترسیم شده با مناطق پر خطر شناسایی شده به صورت هفتگی (رسم کروکی به صورت هفتگی با اقدامات اصلاحی انجام شده مستند شده و در زمان درخواست گزارش اقدامات ارائه گردد) ؛
- ✓ مستند سازی اقدامات و پیگیری های انجام شده ؛
- ✓ حذف و جلوگیری از ایجاد محل هایی که باعث راکد ماندن آب در محوطه، بخش ها و واحدها می گردد ؛
- ✓ بهسازی سرویس های بهداشتی در صورت لزوم؛
- ✓ کنترل درپوش فلاش تانک های با درب جداشونده؛
- ✓ اطمینان از وجود درپوش بر تمام فاضلابروها؛
- ✓ تشدید نظارت بر مدیریت صحیح سیستم دفع فاضلاب و جلوگیری از غیرفعال شدن تصفیه خانه های بیمارستان ها
- ✓ تشدید نظارت بر جمع آوری صحیح پسماندهای پزشکی و تلنبار نشدن در جایگاه های موقت نگهداری (پسماند پزشکی شامل انواع پسماند در بیمارستان می باشد) ؛
- ✓ جلوگیری از تأثیر پذیری محل های نگهداری موقت و بین های پسماند از نزولات جوی ؛
- ✓ نظارت بر نظافت و گندزدایی محل های نگهداری موقت پسماند؛
- ✓ نظارت بر شستشو و گندزدایی سطل ها و بین های نگهداری پسماندهای پزشکی؛
- ✓ وارونه کردن ظروف خالی در محیط به خصوص در فصل بارندگی؛
- ✓ جمع آوری نخاله های ساختمانی از محیط مراکز درمانی؛
- ✓ جمع آوری وسایل و تجهیزات اسقاطی و فرسوده از محوطه و انتقال از بیمارستان به محل های دفع نهایی یا بازیافت
- ✓ جلوگیری از رهاسازی هر گونه شی اعم از بطری های پلاستیکی و یا ظروف خالی که می تواند محل تجمع آب باشد؛

- ✓ زهکشی آب خروجی از کولرها برای جلوگیری از ایجاد مانداب و یا اتصال آن‌ها به فاضلاب؛
- ✓ نظافت و پاکسازی فضای سبز بیمارستان و جلوگیری از غرقاب شدن محوطه چمن و پای درختان و بوته‌های گل؛
- ✓ عدم استفاده از زیر گلدانی به دلیل تجمع آب در داخل آنها (در صورت وجود زیر گلدانی ایجاد شرایطی که از تجمع و ماندن آب جلوگیری گردد)؛
- ✓ در صورت وجود استخر یا هر نوع حوضچه در محوطه، لزوم خالی نمودن و نظافت و پاکسازی هفتگی دیواره‌های آنها
- ✓ نظارت بر عدم استفاده از گلدان‌های حاوی آب جهت نگهداری گل‌های تازه در بخش‌ها
- ✓ رعایت دستورالعمل‌های استفاده صحیح از تی و آویزان نمودن آن‌ها در تی شویی پس از استفاده؛

ب- اقدامات محافظتی جهت پیشگیری از ورود پشه‌ها به داخل واحدها و بخش‌های بیمارستان و مراکز بهداشتی و درمانی برای جلوگیری از گزش توسط پشه‌ها

- نصب توری دارای مش استاندارد (در هر سانتی متر مربع ۴۹ تا ۶۴ خانه و یا ابعاد هر خانه بین ۱/۲ تا ۱/۵ میلی متر باشد) جهت جلوگیری از ورود پشه‌ها به داخل واحدها و بخش‌ها و تعویض توری‌های پاره و فرسوده در ضمن لازم به ذکر است نصب توری در درب و پنجره‌های باز شو و بازشوی محدود الزامی است.
- در صورت امکان نصب پرده هوا بر روی ورودهای اصلی (بر حسب شرایط اپیدمیولوژیکی و وضع موجود)؛
- انجام مه پاشی و یا سمپاشی ابقایی در صورت لزوم (سمپاشی صرفاً توسط شرکت‌های دارای پروانه از معاونت بهداشتی دانشگاه و زیر نظر و دستور شبکه‌های بهداشتی و درمانی صورت گیرد)؛

ج- اقدامات کنترلی و نظارتی جهت جلوگیری از انتقال بیماری از طریق بیماران مبتلا و بستری در بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی و درمانی

- ایزوله نمودن بیماران مبتلا به مدت ۱۰ روز بعد از بروز علائم و تاکید بر استفاده از پشه بند در محل بستری بیماران مبتلا جهت جلوگیری از انتقال بیماری از طریق گزش مبتلایان به دنگی و انتقال آن به افراد غیر مبتلا به آن؛
- برقراری سیستم تهویه و گرمایش مرکزی برای استفاده حداقلی از پنجره‌ها؛
- نظارت بر وضعیت درها و پنجره‌ها و توری‌های نصب شده محل بستری بیماران؛
- نظارت بر وضعیت پنجره‌های باز نشونده و عدم وجود شکستگی در شیشه‌ها

علاوه بر اقدامات کنترلی فوق انجام فعالیت های زیر نیز در راستای مقابله با این بیماری و ناقل آن لازم می باشد :

- تشکیل تیم های تخصصی مقابله با بیماری در زیر مجموعه کمیته کنترل عفونت بیمارستان با محوریت واحد بهداشت محیط ؛
- لیست نمودن اقدامات بهداشت محیطی (مداخلات بهداشت محیطی که باید انجام گیرد) ؛
- شناسایی نواقص، ارائه پیشنهاد اصلاحی و پیگیری رفع آنها در راستای کنترل عوامل محیطی موثر بر انتشار بیماری
- تقسیم وظایف در کمیته تخصصی؛
- حساس سازی مدیران در خصوص اهمیت اقدامات بهداشت محیطی در کنترل بیماری ؛
- آموزش های مرتبط به کارکنان تمام سطح بیمارستان ها و مراکز بهداشتی و درمانی شامل :
 - ☐ آموزش پرسنل خدماتی مرتبط با مدیریت پسماند و نظافت و گندزدایی و انجام امور باغبانی و امثال آن
 - ☐ آموزش پرسنل در بخش ها در خصوص مراقبت از بیماران مبتلا جهت پیشگیری از انتقال بیماری به افراد سالم
 - ☐ آموزش پرسنل در خصوص انجام خود مراقبتی (استفاده از تجهیزات و وسایل حفاظت فردی)
- تهیه گزارش اقدامات انجام شده و مستند سازی اقدامات

فرم ضمیمه اقدامات انجام گرفته در پیمایش

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی :

شهرستان :

نام بیمارستان / مرکز بهداشتی درمانی:

نوع وابستگی:

کارشناس بهداشت محیط / کارشناس تکمیل کننده فرم :

تاریخ تکمیل فرم :

تاریخ رؤیت فرم توسط مدیر:

مسئول پیگیری:

محل ترسیم کروکی واحد ارائه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی و مشخص نمودن نقاط پرخطر در آن:

لیست اقدامات اصلاحی مورد نیاز در مناطق شناسایی شده پرخطر:

نتیجه پیگیری: